

Vragen en antwoorden: reden van voorschrijven en uitwisselen laboratoriumwaarden

Reden van voorschrijven

Waarom moet de arts de reden van voorschrijven op het recept vermelden?

Om de patiënt nog betere en veiligere zorg te kunnen verlenen op gebied van medicatiegebruik is het in een aantal gevallen nodig dat de apotheker beschikt over de reden waarom een geneesmiddel wordt voorgeschreven. Het betreft geneesmiddelen die voor meer dan een indicatie worden voorgeschreven en waarbij sprake is van verschillen in doseringsadvies. Vanaf 1 augustus 2013 zijn artsen verplicht om de reden van voorschrijven op het recept te vermelden. Dit is vastgelegd in de Geneesmiddelenwet.

Hoe weet de arts wanneer de reden van voorschrijven op het recept moet worden vermeld?

Er zijn 23 geneesmiddelen waarbij de arts reden van voorschrijven op het recept moet vermelden. Deze geneesmiddelen kennen meerdere indicaties, hebben een smalle therapeutische breedte of kennen ernstige bijwerkingen. Voor die geneesmiddelen moet de reden van voorschrijven op het recept worden vermeld. Op termijn zal het aantal geneesmiddelen worden uitgebreid. Tegen die tijd zullen de elektronische voorschrijfsystemen hierop moeten zijn aangepast zodat er elektronische ondersteuning beschikbaar is om de reden van voorschrijven, op het recept te vermelden.

Moet de arts de 23 geneesmiddelen uit zijn hoofd leren?

Vooralsnog gaat het om 23 geneesmiddelen. Iedere arts kan bepalen welke van de 23 geneesmiddelen voor zijn praktijk relevant zijn. Naar verwachting zullen dat er een paar zijn. Deze geneesmiddelen kan de arts uit zijn hoofd leren. Een andere mogelijkheid is om in het voorschrijfsysteem lokale kenmerken te koppelen aan deze 23 geneesmiddelen.

Waarom zijn deze 23 geneesmiddelen gekozen?

In de Geneesmiddelenwet staat dat in bepaalde gevallen de reden van voorschrijven op het

recept moet worden vermeld. De beroepsverenigingen hebben criteria opgesteld om te bepalen voor welke geneesmiddelen dit geldt. Vooralnog zijn dat de volgende criteria: een geneesmiddel met meerdere redenen van voorschrijven én uiteenlopende doseringen én waarbij sprake is van een smalle therapeutische breedte of potentieel ernstige bijwerkingen (toxiciteit).

Toepassing van deze criteria levert 23 geneesmiddelen op:

- Azathioprine
- Carbamazepine
- Chloroquine
- Ciclosporine
- Colchicine
- Danazol
- Dapson
- Fenytoïne
- Fluconazol
- Flucytosine
- Ketoconazol
- Lithiumcarbonaat
- Methotrexaat
- Metronidazol
- Minocycline
- paromomycine
- Rifabutine
- Rifampicine
- Sulfasalazine
- Tacrolimus
- Trimethoprim
- Valaciclovir
- Valproïnezuur

Wat is de 'reden van voorschrijven'?

De 'reden van voorschrijven' is meestal de werkdiagnose die de basis vormt voor het voorschrijven van een geneesmiddel. Voor de 23 geneesmiddelen zijn er verschillende redenen waarvoor ze voorgeschreven kunnen worden. [Deze treft u hier aan.](#)

Moet de patiënt toestemming geven?

Het vermelden van de reden van voorschrijven op het recept is verplicht gesteld in de Geneesmiddelenwet. De patiënt hoeft daarom formeel geen toestemming te geven. Het ligt echter voor de hand om de patiënt te wijzen op het feit dat de gegevens verstrekt worden aan de apotheker en met welk doel.

Welke informatie verstrekken arts en apotheker aan de patiënt?

De arts en de apotheker doen er goed aan om aan de patiënt uit te leggen waarom het vermelden van de reden van voorschrijven belangrijk is (patiënt- en medicatieveiligheid) en dat de wet deze verplichting oplegt. Een goed geïnformeerde patiënt heeft waarschijnlijk meer begrip voor de uitwisseling van informatie tussen arts en apotheker, dan een niet of slecht geïnformeerde patiënt. Het is goed als de arts en de apotheker daarbij wijzen op hun geheimhoudingsplicht. En dat zij op grond daarvan de gegevens niet zomaar met derden, zoals een verzekeraar mogen delen. De reden van voorschrijven wordt dus niet verder verstrekt.

Moet de reden van voorschrijven op alle recepten (eerste en herhaal) worden genoteerd?

Ja. De Geneesmiddelenwet geeft aan dat een arts op elk recept de reden van voorschrijven moet vermelden.

Wat als een patiënt niet wil dat de reden van voorschrijven op het recept komt te staan?

De wet verplicht voorschrijvers om de reden van voorschrijven op het recept te vermelden. Als

de patiënt aangeeft dat niet te willen dient de voorschrijver met de patiënt te bespreken dat de Geneesmiddelenwet dit vereist om de patiënt nog betere en veiligere zorg te kunnen verlenen op gebied van medicatiegebruik en dat de apotheker ook een geheimhoudingsplicht heeft.

Wat gebeurt er als de arts de reden van voorschrijven niet op het recept heeft vermeld?

De voorschrijver is verplicht de reden van voorschrijven op het recept te vermelden. Als de voorschrijver de verplichting niet nakomt, kan de apotheker dit bij de voorschrijver opvragen. De apotheker kan dit dan bijvoorbeeld telefonisch opvragen. Wij adviseren artsen en apothekers om lokaal of regionaal afspraken te maken over de wijze van communiceren.

Laboratoriumwaarden

Actief verstrekken afwijkende nierwaarden

Moet de arts actief laboratoriumwaarden aan de apotheker verstrekken?

Ja, de arts die een afwijkende nierwaarde (MDRD/e-GFR lager dan 50) constateert, moet dit actief aan de apotheker doorgeven. Dit betekent dat de arts die laboratoriumonderzoek heeft laten uitvoeren naar de nierfunctie van een patiënt, zorgt voor het informeren van een door de patiënt aangewezen apotheker. De nierwaarde is belangrijk bij het ter hand stellen van geneesmiddelen en vormen een belangrijke factor in het verbeteren van de medicatieveiligheid. Uit een verdiepingsonderzoek met de HARM-gegevens [Leendertse 2012] blijkt dat 10% van de ziekenhuisopnames direct is gerelateerd aan een verminderde nierfunctie én het niet aanpassen van medicijngebruik (zoals doseringsverlaging, interacties, contra-indicatie).

Moet de patiënt toestemming geven voor het actief verstrekken van de nierwaarde aan de apotheker?

Ja, de patiënt moet toestemming geven. Laboratoriumwaarden vallen onder de geheimhoudingsplicht van de arts. Dit betekent dat de arts toestemming moet vragen aan de patiënt voor deze gegevensverstrekking. Geeft de patiënt toestemming, dan moet de arts de afwijkende labwaarde aan de aangewezen apotheker verstrekken. Als de patiënt geen toestemming geeft, dan mogen de labwaarden niet uitgewisseld worden.

Moet ik alleen een afwijkende nierfunctie doorgeven of ook andere laboratoriumwaarden?

Vooralsnog moet alleen een afwijkende nierfunctie worden doorgegeven. Op termijn worden afspraken gemaakt over de actieve uitwisseling van andere laboratoriumwaarden zoals Kalium, Natrium, PT-INR, farmacogenetische parameters en spiegels van geneesmiddelen met kleine therapeutische breedte.

Wat gebeurt er als de arts de afwijkende nierfunctiewaarde niet heeft doorgegeven aan de apotheker?

De voorschrijver is verplicht de afwijkende nierfunctiewaarde door te sturen naar de apotheker, mits er toestemming is van de patiënt. Als de voorschrijver de verplichting niet nakomt om de afwijkende nierfunctiewaarde door te sturen, dan kan de apotheker dit bij de voorschrijver opvragen. De apotheker kan dit bijvoorbeeld telefonisch bij de arts doen. Voor de overige laboratoriumwaarden (natrium, kalium, PT-INR, farmacogenetische parameters en spiegels van geneesmiddelen met kleine therapeutische breedte) kan de apotheker dit bij de arts telefonisch opvragen. Wij adviseren artsen en apothekers om lokaal of regionaal afspraken te maken over de wijze van communiceren.

Opvragen labwaarden door apotheker

Mag een apotheker laboratoriumgegevens bij een arts opvragen?

Ja, in januari 2012 is de Geneesmiddelenwet hiervoor gewijzigd. Door die wijziging hebben apothekers recht op inzage in laboratoriumwaarden die *noodzakelijk zijn bij de terhandstelling van een geneesmiddel*. De Geneesmiddelenwet is gewijzigd omdat apothekers laboratoriumwaarden nodig hebben om de patiënt nog betere en veiligere zorg te kunnen verlenen op gebied van medicatiegebruik. De apotheker mag alleen gegevens opvragen als de patiënt daar toestemming voor heeft gegeven.

Mag een apotheker alle laboratoriumgegevens opvragen?

De Geneesmiddelenwet geeft apothekers een brede bevoegdheid om, met toestemming van de patiënt, laboratoriumwaarden op te vragen die noodzakelijk zijn bij de terhandstelling van geneesmiddelen.

Met name de volgende laboratoriumwaarden zijn daarbij volgens de KNMP, NVZA, OMS, LHV en NHG noodzakelijk:

- a. Nierfunctie;
- b. Natrium;
- c. Kalium;
- d. PT-INR;
- e. Farmacogenetische parameters;
- f. Spiegels van geneesmiddelen met kleine therapeutische breedte.

Regionaal of lokaal kunnen te allen tijde verdergaande afspraken worden gemaakt.

Bij wie mag de apotheker de gegevens opvragen?

De apotheker mag volgens de wet de gegevens opvragen bij iedereen die dergelijke gegevens 'onder zich heeft'. Dit betekent dat de apotheker de gegevens kan opvragen bij de arts die het laboratoriumonderzoek heeft aangevraagd, maar zich ook direct kan wenden tot bijvoorbeeld de klinisch chemicus of huisartsenlaboratorium die over de gegevens beschikt. Hierover kunnen voorschrijvers, apothekers en klinisch chemici onderling lokaal of regionaal afspraken maken.

Is de arts verplicht de gegevens te verstrekken?

Ja, als een apotheker laboratoriumgegevens bij de arts, klinisch chemicus of huisartsenlaboratorium opvraagt, dan zijn zij verplicht om die gegevens te verstrekken. Door de wettelijke regeling is de arts niet gehouden aan de geheimhoudingsplicht. In de wettelijke regeling is o bepaald dat de apotheker de gegevens alleen mag opvragen als de patiënt daar toestemming voor heeft gegeven. De arts mag, als hij aanwijzingen heeft dat de toestemming ontbreekt, van de apotheker vragen dat deze aannemelijk maakt dat de patiënt toestemming gegeven heeft.

Moet de patiënt schriftelijk toestemming geven?

De Geneesmiddelenwet stelt dat de patiënt uitdrukkelijk toestemming moet geven voor het opvragen of raadplegen van de laboratoriumgegevens. Uitdrukkelijke toestemming (ook wel expliciete toestemming genoemd) houdt in dat de apotheker zich er van vergewist of de patiënt daadwerkelijk instemt met het verstrekken van zijn gegevens. De patiënt kan de toestemming mondeling of schriftelijk geven. Het is raadzaam om in het dossier aan te tekenen dat de toestemming is gegeven. Is de toestemming door de patiënt op schrift gesteld, dan kan dit aan het dossier worden toegevoegd.

Is eenmalig toestemming vragen voldoende of moet dat voor elke laboratoriumaanvraag of voor elke relevante uitslag opnieuw?

Zolang eenzelfde behandeling bij de apotheker voortduurt, is het niet nodig om de patiënt (opnieuw) om toestemming te vragen. De behandeling door de apotheker vangt aan op het moment dat de patiënt met een (herhaal)recept bij de apotheker komt. Als de apotheker bij die behandeling laboratoriumwaarden nodig heeft in verband met de medicatiebewaking, informeert de apotheker de patiënt en vraagt diens toestemming om de laboratoriumwaarden te mogen opvragen / raadplegen.

De nierfunctie houdt verband met een bepaalde aandoening die de patiënt heeft. Als het om nierfunctie gaat dan betreft het alle laboratoriumwaarden die daarmee in verband staan. Dit kan dus ook de kaliumwaarde betreffen. Als de apotheker alleen voor nierfunctiewaarden toestemming heeft gevraagd en in een later stadium de INR nodig heeft, dan moet hij voor die nieuwe laboratoriumwaarden opnieuw toestemming vragen.